Toomapäew

(Willu wõitlused)

Wiiewaatuslik draama Wiljandi mässust
Ed. Bornhöhe jutustuse järele R. Kullerkupp

Tawet Mutsu Teaterkirjastus Tallinn

Nr. 1640

Toomapäew

(Willu wõitlused)

Wiiewaatuslik draama Wiljandi mässust
Ed. Bornhöhe jutustuse järele R. Kullerkupp

> Endise aja suurte meeste suurte tegude ja ausate kannatuste mälestus toetab olewiku elu; see tõstab seda ja paneb ta püsti.
>
> Kus rahwa iseloomu enam kõrgel ei hoita, seda rahwast wõidakse peagi kaduks lugeda. S. Smiles.

Tawet Mutsu Teaterkirjastus Tallinn

Tähelepanemiseks näitelawadele!

Käesolewa pearaamatu wõi osade ärakirjutamine on keelatud. Mänguloa annab Tawet Mutsu Teaterkirjastus, Tallinnas. Loata ettekandjaid hoiatatakse.

„Teaterkirjastuse" trükk. Suur Karja 21. Tallinnas. 1929

Tegelased.

Willu, sepp.
Komtur Goswin Herike, Wiljandi ordulossi pealik ja ümberkaudsete maakondade walitseja.
Goswin Herike, Komturi wennapoeg.
Adelheid, Komturi wennatütar.
Krööt, Risti wabatalu perenaine.
Priidu, Krööda poeg.
Mai, Krööda tütar.
Munk, (Tasuja).
Esimene sell, Willu tööline.
Teine sell, "
Jaks, sepapoiss.
Esimene maamees.
Teine "
Kolmas "
Teener.
Mõned ordurüütlid, sõjasulased ja maamehed.

Aeg: 14. aastasaja esimesel poolel.

Koht: Wiljandi lossis ja selle ümbruses.

Esietendus Rahwateatris 1927 Tallinn.

Esimene waatus.

Näitelawa: Willu sepikoja esine.

Üsna ees paremal ja wasemal pool kuused. Kuuskede wahel tagapool kaunis laiad kuid madalad sepikoja wärawad. Kesk wärawaid, mis lahti, suur alas, alasi taga suur laud kõiksugu sepatööriistadega. Kõige taga sepikoja palksein, milles aken (laua kohal). Paremalt ehk wasemalt poolt löömab punane ääsi tulekuma seintele. Paistab alase tagant ka lõõtsa tõmbepuu ots, mida Jass üles ja alla liigutab.

Ääsi paremal pool taob esimene sell suure ja pahemal teine sell wäikse haamriga rauda. Eesriide tõusmisel kestub haamerdamine paar minutit.

1. sell. Meie jutt jäi ennist pooleli. Nii siis: olgu et sa esimest päewa Willu sepises, peaksid sa enam kui esimest korda kuulnud olema Willu wägitempudest.

Jass. Eks ma ole kuulnud ka. Sepa Willu olla kõige priskem, jumekam, tugewam, ausam ja rõõmsam miis kogu Willandimaal. Kui janu, juua kolme mehe iist, kui aga tööd teha, teha kolme mehe jõuga kuue mehe töö ää. Ja rõõmus olla alati.

2. sell. Kas säherduse mehe iaal wõib nukker olla? Tohoo, siis peaks ju wast selgest taewast wihma sadama! Willu on segamata werega maamees. Ilma Willuta oleks Wiljandi talurahwas naermise ja naljaheitmise sootuks ära unustand.

Jass. Waata aga, wõi ilma Willuta!

1. sell (peale mõnda haamri lööki). Ja kas see ka ime on, et niisugusel ajal, kus terwe eestlaste maa paljude walitsejate all, kus Harju- ja Wiljandimaa kuuluwad Daani kuningale, kus Läänemaal walitseb Lihula piiskop, Tartumaal Tartu piiskop, Saaremaal Saksa ordu ja sealne piiskop, kus kõik muud endiste wabade eestlaste maad on Saksa rüütliordu omad, kus endiste wabade maameeste elu möödub raskes orjuses witsawuhina ja piitsahoopide saatel, kus parema põlwe saawutuseks pagetakse pakku, kus meeleheide kui tihe ämblikuwõrk eestlaste elu kohal, — on see siis ime, et sääraselajal inimeste naljasooned kuiwawad ja naeruriistad harjutamata jäädes nii ära roostetawad, et pea enam liikudagi ei taha?! (Ohkab.) Seda lõbusam on aga ämblikkude põli!

Jass (lollakalt). On's sepa Willu kah ämblik?

2. sell. Willu on, nagu teisedki praegusaja eestlased, pärisorjade wõsu ja ise Wiljandi lossi pärisori. Siiski on ta orjust ainult lapsepõlwes tunda saand. Kehajõu ja näidatud osawuse pärast wõeti teda häda ajal sõjameheks ja ordurüütlite seltsis oli ta wenelaste, poolakate ja piiskoppide wastu sõdind.

(Maamehi hakkab ükshaaval ja paari wiisi sepikoja esisele koguma. Tulewad eest, paremalt ja pahemalt poolt, jääwad wärawa kõrwa seisma nii, et keskwäraw wabaks jääb.)

2. sell. Korra raius ta oma peremehe Wiljandi komturi Goswin Herike leedulaste keskelt wälja, sattus aga ise wangi. Wangist pääsis aga lahti ja pages Saksamaale. Seal õppis peenema sepakunsti selgeks, käis sõjakäikudel ja rändas maast maasse. Kojuigatsus ajas ta Wiljandisse tagasi. Komtur Herike oli talle tänulik:

ehitas elupäästjale Wiljandisse sepipaja. Willu ei wõind aga linna kõrgete kiwimüüride wahel elada. Siis lasi komtur talle siia uue sepipaja ehitada. Siin töötab Willu juba wiis aastat oma sellide ja poistega ja ta nimi on kaugele üle Sakalamaa piiride kuulsaks saand.

(Tuleb weel talupoegi ja jääwad kuulatama.)

1. sell. Kui siis lõõtsad mühisewad, taotaw raud tuld purskab, kajab ümberkaudne mets Willu südamlikust naermisest ja talupojad koguwad trobikondade kaupa sepapaja ümber, oma suguwenna õnnelikku põlwe imetlema ja imelikke sõnumeid mõõraist maist ja rahwaist kuulama.

2. sell. Aga ka suured saksad jääwad mööda sõites seisatama ja mõnigi peene pihaga rüütlipreili unustab tema pärast hädaohu, mis kallidele kuubedele lendawate sädemete poolt ähwardab. Teatakse koguni, et komturi wennatütar, kui ta seppa esimest kord silmitsend, järgmisel ööl niisugust unenägu näind, et kui ta seda oma pihtiisale üles tunnistand, see isand wäga tõsiselt olla pead raputand.

1. maamees. Willu on ikka wahwa mees jah. Mis meie waesed mulgid oleme temaga wõrreldes? Sel aastal oleme koguni lammaste sarnased, kelle seljast korraga seitse nahka tahetakse nülgida.

Jass. Wai inimese seljast seitse nahka korraga! Noh, weli, sa waletad. Missugune see esimene naht siis on, kas sia naht wõeh?

1. maamees. Sa oled ikka wa tobu-Jass. Näib, kas Willu sinust seppa saabki. . . Aga olgu peale, ma seletan sulle. Esimene naht jäi

taewa omaks, kes põllud rahe ja alalise wihma läbi ära rikkus; teise naha wõtsid mõisaomanikud. . .

2. maamees. Kolmanda wõttis Rooma kirik, neljanda röömisid leedulased . . .

(Priidu tuleb pahemalt poolt.)

3. maamees. Wiimaks tuleb Wiljandi komtur ja nõuab wiiendat nahka, põlluwilja kümnist, mida talupojad Toomapäewaks lossi peawad wedama. Mõned külad olla siiski weel wiienda naha leidnud ja Wiljandisse wiind. Meil, Jõemäe külameestel, ei ole aga midagi wiia! (Ohkab.)

Priidu. (tuleb keskele, eespool wärawast hõikab täiest kõrist). Mehed! Wiit nahka ei wõeta kellegi seljast. Olete teie jäneseb? Mispärast on teie südamed argtust täis? Meie ju jätsime weo wedamata ja saatsime saadikud mitu päewa tagasi Wiljandisse komturi juure wabandust paluma. Saadikud aga ei ole weel tagasi tulnud. Mispärast siis ennem järele anda?

1. maamees. Seda'p et saadikud tagasi pole tulnud me mures oleme ja nõu peame, mis peale hakata.

Priidu. Minge, kutsuge komtur ise siia, küll ta siis näeb, et teie oma puudusest tõtt olete rääkind. Nuhelda temo teid ei wõi, selleks elab weel õigus maailmas. Ülekohut ei tohi aga keegi inimene enesele teha lasta; kes ülekohut kannatab, teeb suuremat kahju kui see, kes ülekohut teeb. Miks on Jumal igaühele käed loond ja wemblad lasknud kaswada? Tullakse teie kallale, puskige wastu. Teid on ühes külas enam mehi kui Wiljandi lossis wäge . . .

2. maamees. Aga mis meist pärast saab?

Priidu. Saagu mis saab, aga teie olete siiski näidand, et ise mehed olete. Wõõrad peawad aru saama, et nad meie rahwaga meie omal maal nõnda mängida ei tohi.

(Munk tuleb paremalt poolt, jääb teiste selja taha.)

Noored maamehed (tõstawad rusikaid ja teewad suurt kära). Tõsi, tõsi, Priidu! Nad ei tohi meie omal maal meiega mängida.

Wanemad mehed. Tasem, tasem! Peksa saate!

Sellid ja noored maamehed (müristades). Peksta me endid ei lase! Ei lase!

Munk (kõrge kaswuga, kelle tulekut tähele ei pandud, astub käratsejate keskele ja hüüab sügawa häälega). Rahu kõigile!

(Kohkumus ja imetlus. Kõik pöörduwad munga poole. Mitmed lööwad hirmunult risti ette. Priidu astub munga ette ja waatab teda pealaest jalatallani, nagu mõnda kentsakat wõõramaa lindu.)

Munk (peale waikust). Armsad inimesed, hoidke endid õnnetuse eest. Mõtelge, mis teie teha tahate. Teie tahate üksipäini terwe Saksa ordu wastu hakata. Sellega näitate küll, et olete wahwad mehed, aga mõtlemata wahwus ei tee muud kui kahju. Sõjameeste wastu ei wõi teie hakata palja käega, meeletu katse eest saab aga teid kõiki raiutud tükkideks. Õige küll, et mees ei tohi karta surma. Aga mõtelge, mis siis teie waesest naisest ja lastest peab saama?!

Priidu. Mis munk naisest ja lastest teab?

Munk (silmab Priidut lahkelt, tasemalt). Tõsi on, et mõned poisikesed neist enam rääkida mõis-

tawad, aga palja rääkimisega pole nad weel toidetud ega kaetud . . . ärge mõtelge mehed, et mina teid arale wägiwalla kannatamisele awatleda tahan. Ei, koguni! Ma tuletan teile ainult meele, et teie mitte üksi iseenestele ja oma peredele, waid kogu rahwale kahju teete, kui rüütlit ilma asjata ärritate. Teie põli on praegu küll raske, aga wõõrad isandad wõtawad kõige wähemast tõrkumisest põhjust teie iket weel raskemaks teha ja maarahwa wastupanu jõudu lämbutada. Parem on, kui segamata rahus terwe rahwa jõud kosub ja siis igalpool ühe korraga teole ärkab. Waat, siis on aeg olla wahwa, siis maksab wara ja eluga mängida, sest mängu hind on wabadus ja õnnelik põli! Siis on ka lootust, et mäng wõidurikkalt lõpeb, nagu seda hiljuti Schweitsi rahwas on näidand.

(On kuulda rüütlite walju kõnet, kõik kohkuwad, jääwad wait. Talupojad, kes pahemal, lähewad hirmunult paremale poole ja koguni kobarasse, kuna munk pahemale poole üksi jääb, end tahapoole tõmmates. Pahemalt poolt tuleb komtur mõne rüütli ja sõjasulasega. Jääwad ettepoole munka, talupoegade wastu seisma.)

Komtur Herike (halli habemega ja ausa moega rüütel, sellidele waljul häälel). Sepp Wilhelm siia kutsuma!

1. sell. Meister on wäljas, aus komturihärra!

Priidu. Willu on Risti wabatalu perenaise Krõõda tütre Maie juures, kellele peenike Saksa rätsep Haderbrandt Flittergold, kes Wiljandi komturile riideid teeb, kalli kaelarätiku kinkis.

Komtur. Sinult mina ei küsima (Sellidele.)

Kes olema see suure suugo poisitolkus, kes wäljas hulkuma ja tööd mitte tegema?

2. sell (ruttu ja kohkunult). See suure suuga poisitolkus on Risti wabatalu perenaise Krööda sohipoeg tolleaegse Wiljandi komturi-härra Goswin Herikega.

1. sell. Pea, õnnetu, see seesama komtur ongi.

Komtur (Priidut silmitsedes). Mis sina lobisema? Mina tahtma teada, mis need talumehed siit otsima?

Priidu. Nemad astusid Willu juure sisse, et Wiljandi komturi juure läkitatud saadikuid tagasituleku[l] siin suure Pärnu tee ääres kohata. Saadikud aga läkitati komturi-härra juure põlluwilja kümnese pärast, mida talumehed Toomapäewaks lossi peawad wedama, wabandust paluma, sest taewas rikkus põllu tänawuse wilja alalise wihma ja rahe läbi ära.

Komtur. Teie, koerad, julgema minu käskude ja ordu seaduste wastu hakkama? Küll ma näitama teile! Teie ei tahtma enam kümnist andma? Oodake, küll ma teid õpetama! Kes olema teie ninamehed? Kohe tooma nad wälja! (Kõik wahiwad pead norus. Komtur tähendab ühele wanale mehele.) Wõtma see ja sundima!

(Kui sõjasulased komturi poolt tähendatud wanamehe poole tahawad minna, astub Priidu julgelt wahele.)

Priidu. Mina olen süüdlane!

Komtur. Jälle sina! Nii noor ja juba nii pahur. (Lahkemalt.) Kas sa ei teadma, et pead kui rahwa äsitaja surema?!

Priidu (laisal wiisil). Kui muidu läbi ei

saa, eks wõi siis surra kah, aga minu surmast ei tule teile suurt kasu. Palju kurjem ässitaja jääb elama, kes teie kõwadest seadustest tialgi ei hooli. Kui teie tema siit ära kaotaksite, waat' siis oleks isandatel ja orjadel rahu.

Komtur. Kes see ässitaja olema?

Priidu. Ülekohus ja häda!

Komtur (naerdes). Ah, sa olema naljahammas. Me lootma, et sa meile enne surma lossi keldris palju nalja saad tegema. Siduma ta kinni! (Sõjamehed tungiwad Priidule kallale.)

Priidu (pöörab maameeste poole). Kas lasete mind sõnalausumata ja kätt liigutamata kimbutada? (Kõik nukralt wakka ja hirmul. Priidu seotakse ja wiiakse pahemale ära.)

Komtur (tähendab talumeeste peale, kes tema meelest jultunumad). Sina — sina kiskuma oma pealmised riided maha, minema wälja ja wõtma nahatäis wastu. Aga need, kes ennast mitte tõrkumata peksta ei laskma, kuni paras moet täis, saawad kui jooksikud kõrwupidi puude külge naelutatud ja nõnda edasi nuheldud. Ja teie teised waatma pealt, missugune palk olema mässajal.

(Paar sõjasulast ajawad talupoegi, kui lambakarja endi ees pahemale poole. Sellid kaowad sepikotta, ainult pead paistawad ukse piida takka.)

Munk (astub Komturi ette). Teie teete ordule ja kõigile wõõrastele kahju, kui talupoegi asjata nuhtlemisega ärritate. Neil ei ole sugugi süüd, ega ole neid ka keegi äsitand, waid ainult kibeda häda pärast on nad sel korral moona wedamisega wiibind.

Komtur (pahaselt). Neid nuheldakse tõrkumise pärast ja teistele hirmuks. Puudust neil ei ole; see olema kõik wale, ja teie mungad, õpetate talupoegi waletama.

Munk (wainustatult). Meie õpetame neile õiget usku ja ausaid elukombeid, teie aga teete neile ristiusu läilaks ja õpetate paganate roojust. Teie tahate neist taltsaid koduloomi teha, aga käite ise nendega ümber kui metselajatega. Teie ei kaitse neid, kes iseenast kaitsta ei wõi kellegi eest, waid röömite neid ise paljaks ja nuhtlete neid, kui midagi enam röömida ei ole!

Komtur (wihaselt kärgatades). Häbemata munk! Küll ma sulle näitama, mis ordu ja rüütlite soimamine maksma! (Tahab munka lüüa.)

Munk (kätt üles tõstes). Komtur! Komtur! Ärge kutsuge õnnetust enese kaela. Minu taga seisab Riia peapiiskop ja püha isa ise.

Komtur (pilgates). Ja kõige pealt see selg, mis häbemata sõnade eest wastama peab. Ruttu, sulased! (Munk laseb end siduda.) Asetama ta ohelikuga teise wangiga sõjameeste sadulate külge ja wõtma nad kaasa!

(Enne kui munka ära wiiakse, tormab üks rüütel sisse.)

Rüütel. Härra komtur! Wang põgenes!

Komtur (wihaselt). Wõtke ta kinni! (Ära pahemale poole, münk tõugatakse talle järele wälja. Pahemalt kostawad hüüded: „Wõtke kinni! Põgeneb!“ jne.)

1. sell. Hea, et me weel terwe nahaga pääsesime. Nüüd algab weresaun.

2. sell. Kas nad tõesti peaksid Willu õues talumehi peksma hakkama?

Jaſs (nutuſelt). Mina ei kannata werd näha.

1. ſell (teistele järele waadates). Pea ſuu, tobu! Ha! Priidu põgeneb — rüütli hobuſel. Komtur on pööraſelt wihane, kargab hobuſe ſelga ja munk hakkab kaaſa jooksma. Kui Willu nüüd koju ſaabuks!

2. ſell. Kui nüüd ülemaaline mäſs algaks, mina oleksin eſimene, kes ſelle (Haarab nurgaſt ühe mõõga.) omatehtud mõõgaga talurahwa eeſt wälja astuks!

1. ſell. Arwad, et seks otstarbeks Willu ſepapajas tehtud mõõku enam polegi?! Eksid, wennas! Tarwitseks ſul aga pilku tema aitas olewasſe maaaluſesſe ſõjariistade ladusſe heita —

Jaſs. Mina teeks ka omale kaitseks ühe —

2. ſell. Mis laadi ſõjariista ſa ſiis eneſele juba kaitseks teha mõistaks?

Jaſs. Sõnnikhargi!

1. ſell. Päris kohane ſõjariiſt pappide ja rüütlite ſõnniku harimiseks Eestimaa pinnalt. Nüüd aga tööle, poiſid! (Hakkawad haamerdama.)

Willu (ilmub pahemalt ühes mungaga, wiimaſele endiſt juttu jatkates.) Jah, hull poiſs ja ſõgedad ta tembud. Näib, kas ta pääſeb — (Sellidele, kes munka ühes Willuga nähes imestanult töö ſeisma jätnud.) Komtur andis munga ſeniks minu hoole alla, kui ta poiſi kinni wõtab, talupoegi karistab ja Wiljandisſe tagaſiſõidul ſiit läbi tuleb. (Mungale.) Noh, ütle poisſi! Tema koeranahk warastab hobuſeid ja äsſitab talupoegi mäsſule. Oh ſina tüütis! Pagan teab, mis paha lugu ſelleſt weel wälja wõib tulla. Waja peagi Ris=

tile kuulama minna. (Äkki imestanult mungale.) Mil wiisil ja omad käed lahti said? Sa olid praegu weel seotud?

Munk (waatab pilkelikult naerdes Willule otsa). Ära keela mind põgenemast!

Willu. Kes kurjategijat põgeneda laseb?

Munk. Ma ei ole kurja teind?

Willu (pilkawalt). Oled wist kogemata mõne kurjategija nägu ja tema pähe lõksu läind, waene tallekene. Ma olen säherdusi tapalambaid ju ennegi näind. Kohe näita, kuhu sa nöörid wiskasid? Noh, läki! (Munk ei liiguta sõrmegi. Sepp püüab teda tõugata, munk seisab kui müür. Äkki haklab munk aga sepa keha ümbert kinni ja surub teda oma kaissu. Sepa selg wajub loogamoodi kõwerdi, ta põlwed nõtkuwad, langeb selili munga põlwede wahele maha.)

Munk (kurbkiku häälega). Waata, nõnda on maarahwa paremad jõud ikka isekeskis tülitsend ja endid üksikult wõõrastest murda lasknud.

Willu (sügawa hingetõmbega). Oled sina maamees?

Munk. Olen küll! (Laseb sepa lahti.)

Willu (kargab üles). Miks sa seda ennem ei ütelnud?

Munk. Meie oleme wõõraste läbi juba nõnda rikutud, et üks maamees teist enam uskuda ei wõi.

Willu (uhkelt). Mind wõib igaüks uskuda. Aga mungad on meistrid waletama. Kuida wõid sina maamees olla, kui sina oled munk?

Munk. Mina ei ole munk. Mina olen see mees, kelle ainus mõte on wõõrast kurjust nuhelda

ja oma rahwast wabaks teha. Mispärast sa maarahwa saadikuid hiljuti kuulda ei wõtnud?

Willu (pakub mungale kätt). Nüüd aiman, kust poolt sa oled. (Pisut häbelikult.) Oleksid sina ka sel ajal siin olnud, kes teab, ehk oleksin ma siis teist juttu rääkind. Mina pidasin saadikuid hulgusteks ja lobisejateks, kes rahwale tühja ässitamisega ainult kahju teewad.

Munk (kibedasti naeratades). Minu saadikud olid ustawad mehed, aga ma arwan, et mõnus elu ja isandate sõprus sinu kõrwad mõne asja kohta kurdiks on teind. Sina oled üks neist wähestest maameestest, kes oma orjapõlwega rahulikud wõiwad olla; kes teab, sa ehk ei hooligi sest, et seesama põli ka teistele põrguks on?

Willu (lööb silmad maha, kogeldades). Ma ei ole sakstest muud kui head näind. Mispärast pean ma neid wihkama?

Munk. Sa ei peagi neid wihkama, aga sa pead oma rahwast nii palju armastama, et sa wõõraste wägiwalda temast ära pöörata aitad. Saksad wõiwad paremad olla, kui meie, aga nendel ei ole õigust meid oma loomadeks alandada, meid paljaks riisuda ja kõiki häid tundeid meie sees jalge alla tallata. Sepp Willu, ma olen sinust palju head kuulnud. Sakalamaa on sinu sõpru täis, kes sinu sõna heameelega kuuleksid. Kahju, et sina, kes sa wist wana Lembitu järeltulija oled, tema waimu ei ole pärind. Oleks lugu teisiti, siis wõiksime loota, et ka wana sakalaste waim jälle ärkaks ja wõõrast wägiwalda murda aitaks.

Willu (kahtlewalt pead raputades). Kuida wõiksime nüüdsel ajal wõitu loota, kuna ordurüütlite ja daanlaste jõud palju suuremaks on kaswand, kui ta meie rahwa esimese allaheitmise ajal oli? Meie üksi ei wõi iial kahe suure riigi wastu hakata.

Munk (waimustatult). Meie ei ole üksi, kui meie aga ühemeelsed oleme. Meie pool on õigus, ühine püüdmine, ühtluse tugewus. Peale selle on rootslased, wenelased ja leedulased meile walmis appi tulema. Ja kui sa arwad, et waenlased praegusel ajal tugewamad on kui enne, siis oled sa eksituses. Rüütlid ja nende wasallid on prassijad ja hooplejad, kes ennast üksi röömitud rikkuse ja palgatud sõjawägede abil jalal hoiawad. Kui meie kõik koos ja korraga nende peale langeme ja kõige pealt nende rikkuse käest ära wõtame, siis on nad nõrgemad kui lapsed. Daani kuningal ei ole meie maal enam mingisugust wõimu ega wäge; iga mõisnik on oma kuningas, aga nad ei hoia kokku ega ole neil sõjawäge. Teiselt poolt on Wiru, Harju, Lääne ja Saaremaa mehed juba sõjale walmis; oleks Liiwimaa talurahwaga lugu niisama, siis ei kardaks meie midagi.

Willu (raskesti hingates). Imelik mees! Mina ei ole ebausklik, aga sina wõiksid mind uskuma panna, et sa ei ole lihane inimene. Seni ei tundnud ma enesest tugewamat meest maailmas, aga sina oleksid mu kägistand kui kassipoja. Seni ei hoolind ma suuremat ei wandest ega wõõrastest, waid elasin rahus ja mureta päewast päewa, aga sina wõiksid mind kergesti rahu põlgamisele ja otsekohe meeletu mässu sisse meelitada. Sa

oled kui weerew kalju, mis teel kõik nõrgemad asjad kisub kaasa wõi peksab puruks, kuni ise kaob kuristiku põhja. . . Ma ei wõi uskuda, et ettewõte õnneks läheb, aga mul ei ole ka jõudu seda takistada. Tulgu, mis tuleb. Ma tahan talupojad kutsuda kokku ja sinu nõu neile ette panna. Ma ei soowi neile õnnetust, ega taha neid mässule ässitada, tehku ise, mis heaks arwawad.

Munk. Kus kohal tahad sa pidada koosolekut?

Willu (mõtleb pisut). Pool tundi siit, otse metsa keskel on lage koht, wana maarahwa kantsi ja waremetega. Sinna kutsun tunahomme õhtuks ümberkaudsete külade wanemad kokku ja küsin neilt, kas nad sinu nõu tahawad wastu wõtta.

Munk. Ma tulen ise sinna.

Willu (murelikult). Parem oleks, kui sa kohe põgeneksid. Ma tunnen Wiljandi komturi. Sind saab kangesti püütud ja näo ning kuju järele ei ole sind raske leida. — Ütle Jumala nimel, kes sa õigupoolest oled?

Munk (wiskab mungarüü seljast ja seisab sõjamehe rõiwas). Mina olen Tasuja!

Eesriie.

Teine waatus.

Kamber Risti wabatalus. Pahemai ees uks teise tuppa, taga nurgas (pahemal) ahi, ahju ees põigiti pink. Tagaseinas keskel uks wälja. Paremal taga nurgas säng, mille kohal tagaseinas sala-uks, mis riidega kaetud. Paremal keskel aken, akna ees laud, laua ees pink. Priidu ja Willu tulewad wälisest uksest sisse; Willul kaenlas antur.

Willu. Tohoo, mis sa märatsed? Waata poissi, kuhu ta sõge ei roni? Mina hüüan wärawa taga ristirahwast appi, et riiw wärawa eest ära tõmmataks, tema aga kisab puu otsas: kroa, kroa! nagu wares.

Priidu. Waata poiss! Sinu sõna ei ole selge, sest ma ei tea, kus ja kes see poiss peaks olema? (Waatab otsiwalt ringi, selgituseks.) Eks ma pidand ju waatama, et äkki komtur, kes oma sulastega nagu laane lõwi ringi hulgub ja ässitajaid kinni nabib, siia ei saabu ja mu nupu kahekorra ei kääna. Siis oleks mul kui küpse mõistusega mehel peata kehal raske jalga lasta olnud.

Willu (sõbralikult naerdes). Siiski päris poisi tembud. Kuhu sa siis küll peaga, kuid ilma meeleta, oleksid rännand?

Priidu (kergemeelselt). Wõi minagi seda tean? Aga komturi parkida ma kah ei oleks jäänd. Kuule, ütle mulle õige, mis leidust sa nii suure hoolega oma jalge eest otsisid, et mind seal ülal ammugi ei näind? Mis sul seal ankrus on?

Willu (ankurt maha pannes). Küll sa peagi näed. Kas ema on heas tujus? (Mai ilmub sel ajal pahemalt läwele. Willu ja Mai lähenewad, sirutawad teineteisele korraga käed wastu ja seisawad sõnatuna; siis hakkawad mõlemad ilma nähtawa põhjuseta naerma; selle peale sügawama tõsidusega.)

Mai ja Willu. Tere!

(Ätti ilmub pahemale uksele Krõõt wihase näoga.)

Krõõt. Maria! Aga Maria!

(Armastajad ehmuwad käsikäes.)

Krõõt (käratab paisuwa wihaga.) Maria, ega sa kurt ole? Kohe lase sepa käsi lahti ja tule sahsakambri. (Mai täidab esimest käsku, aga mitte teist, naeratades.) Ja sina Willu, kuida julged sa oma enese häbemata nägu weel minu ees näidata? Alles tunaeile wihastasid sa mind surmani ära. Peenike Saksa rätsep Haderbrand Flittergold tuleb meid waatama, kingib Mariale kalli kaelarätiku, austab meid kõiki oma lahke kõnega. Seal tuled sina, nagu kuriwaim oma rumala ninaga wahele, hakkad ausat meest narrima ja pilkama ja peletad wiimaks isanda, kelle küünemusta wääriline sina ei ole, majast wälja!

Willu (õlgu kehitades). Kes teda käskis minna?

Krõõt. Kas tema pidi ennast sinusugusest pilgata laskma?

Willu. Ega temagi suu seotud olnud!

Krõõt. Pidi sinuga wist nägelema hakkama? Ta ütles õiglase uhkusega, et orjale muud wastust waja ei ole kui „keppi!"

Willu (naerdes). Seda ütles ta wist üsna tasapisi?

Priidu (laisalt). Kahju, et ta minu käest keppi ei tulnud küsima.

Krööt (kärgatab lõkendawail silmil). Wait! See püsti pagan on sind waest tallekest juba küllalt rikkund. . . Nüüd hakkad weel tema moodi haukuma. Sina tahad noor peremees olla ja aitad oma maja teotajat hirwitada? Tule taewas appi! . . Aga seda ma ütlen, et mina seda enam sallida ei taha. Kas kuuled, Willu? Edaspidi jää parem meile tulemata! Sa saadad meid otse hukatusse. Meie kõige ausamad sõbrad peletad ära. Priidust teed joodiku ja hulguse, keda juba aetakse taga kui ässitajat, ja Mariale pistad sa rumalad mõtted pähe. . .

Mai (punastades). Pai ema, ole wait!

Priidu (kes waheajal wiinaankru lahti teind ja kannu magusa wiinaga täitnud, astub sellega ema ette). Joo, ema, aga nuusuta enne. . . Eh, kas on hea?

Kröõt (peaaegu lahke näoga). Kust sa seda said?

Priidu. Joo enne, küll siis aru saad!

Kröõt (joob lonksu, muigab mokki, wõtab teise, naeratab, wõtab kolmanda). Hea wiin!

Priidu. Niisugust wiina jääb Liiwimaa landmeister alles himustama. (Joob kannu tühjaks.) Niisugust wiina on Liiwimaal ainult ühel mehel ja see on Liiwimaa kõige parem mees. Seal ta seisab, alandlikum kui sulane, ja ootab paremat tänu, kui ta meie käest saand.

Kröõt (moka otsast, aga ilma tigeduseta). Nii head wiina ei ole sepal ilmaski olnud.

Priidu (tõendab südame põhjast). Nii head mitte, aga halba ei ole tal ka iialgi olnud!

Krõõt (pahandades). Katsu nüüd asja! Kes ta wiinasid on palund? Muud kui sind õpetab joodikuks. Te a suur wiinatundja. Kassi saba alla! Wa sepp pole ialgi wee ega wiina wahet tunnud ega ole ka ta wiinad tea mis!

Willu (hüüdes ägeda wihaga). Minu wiinad ei ole tea mis? Mina ei tunne wee ja wiina wahet? Kas sa tead Risti-Krõõt, et sinu suu selle wäärt ei ole, mis sa praegu oled rüüband. Päh, tema ütleb: „Tea mis!" Pagan wõtku, kui see wiin mitte kõige parem ei ole, mida Jumal on kaswada lasknud, siis ei pea ka keegi temast tilka enam saama. Priidu, too ankur wälja! Ma wiskan tühja wee maha, küllap siis mäletate, mis magu tal oli. Too ankur siia, Priidu!

Krõõt (ta nägu läheb järk-järgult sepa kõne aeg mahedamaks, kui Priidu ankurt tahab wõtta, sasib ta sellest kinni, kelmikalt naeratades sepale lahkel roomiwal toonil). Sinul ikka kohe tuli takus, Willu. Kas mees tohib olla na käisitu? Ma naljatasin — Kuule, kas sul seda wiina weel palju on? On küll? Mai, mine pane mett ja leiba lauale. Ehk joendab sepp selga ja wõtab pisut hingepidet. (Wõtab wiinaankru ja wiib ära.)

Mai (toob mett ja leiba lauale). Noh, sepp, istu siia! Ega sa ometi ema sõnade üle wihane ole?

Willu (otsekohefelt). Olen wihane jah! Ega ma koer ole, et ma alati enese kallal haukuda lasen, kuni mind malakaga weel uksest wälja aetakse. . .

Mai (paluwalt). Ära pahanda, Willu. Ega ema nii kuri ole, kui ta näitab. Waata, kui sa teine kord jälle wiina tood, on ta palju lahkem.

Willu. Enam ma ei too!

Mai. Ja oled ikka tõesti wihane?

Willu. Olen jah.

Mai. Kas minu peale ka?

Willu (istudes, Mai tema kõrwale). Ei, sinu peale mitte, aga — ma ei tea, kuidas ma pean ütlema — sa ei ole mulle praegu mitte nõnda armas kui muidu. Waat sa oled täiesti oma ema nägu ja see paneb mind mõtlema. Kui ma tema kurja nägu näen ja mõnitust kuulen, tuleb mulle kentsakas mõte, nagu oleksid sina ise see olnud, nagu wõiksid sina ise niisuguseks saada. Tont teid naisi teab! Kui ma seda märkasin, ehmusin isegi ära, nii et süda walutama hakkas. Praegugi walutab, ja pea on kurbi mõtteid täis. Ma ei tea siiamaani mingit wahet sakste ega maainimeste wahel teha, aga teile laulab ema igapäew ette, et saksad üksi inimesed ja meiesugune paljas loom olewat; ehk mõjub see pikkamisi ka sinu ja Priidu peale, ja teie hakkate mind ka alatuks pidama.

Mai (surija häälega). Sa ei armasta mind enam?

Willu (mõttes). Ei ma ei tea isegi öelda.

Priidu (wallatades). Ei armasta ühtteist, aga istuwad mestis nii teineteise ligi, et kõige peenem Saksa rätsep teie wahele ei mahu.

Willu ja Mai. Ega mahu jah. (Kõik naerawad.)

Willu. Noh, Priidu, aga sa ei ole mulle oma pagemiselugu rääkindki. Kuhu sa oma rüütlilt warastatud täku panid?

Mai. Tunaeile õhtul tuli Priidu ratsahobuse seljas koju. Meie küsimusele, kust ta hobuse saand, wastas ta, et ta hobuse ühe hea sõbra käest laenand. Ta oli ühtepuhku hobuse ümber, söötis ja silitas teda ja nimetas teda oma elupäästjaks. Mina küsisin, mis see pidi tähendama, ja ta rääkis mulle, ei rüütlid teda mõne kelmistüki pärast taga kihutand, aga kätte pole saand. Täna hommikul sõitis ta hobuse seljas metsa ja tuli lõuna ajal tagasi, öeldes, et rüütlid olla teda jälle taga ajand ja oma päästmiseks olla ta hobuse jooksta lasknud ning ise puu otsa ronind.

Willu. Aha, wõi sellepärast sa pärastki puu otsa ronisid, et hädaohtu kinklaks teha.

Krõõt (kelle keel märjukesest pisut kangeks läind, ilmub äkki ja käratab). Lõpetage ju oma hirnumist! Häbi; sulle, Maria! Kohe mine waata, mis kubuja teeb! (Mai sõnakuulelikult wälisuksest wälja. Priidule.) Miks te ikka wa maakeelt jahwatate? Oleks sest Willust wähemast nii palju kasu, et mu lastele saksakeelt õpetaks. Te saate ju kõik tast aru, miks te siis ilmaski ei räägi!

Priidu (urisedes). Ega me saksad ole.

Krõõt (osatades). Saksad ole! Waata nokameest! Sina palju tead, mis sa oled. Kui sa saksa keelt räägiksid, siis näeksid kõik kohe, et sa pärisori ei ole.

Willu. Saksamaal on kõik pärisorjad — saksa keele mehed.

Krõõt (kallale kippudes). Katsu mul suurt Saksamaa tundjat. Tahad wist uhkustada, et sa mööda Jumala ilma hulkumas oled käind? Mis sa siis nüüd õige enesest arwad? Ah? Rumal

ori sa oled ja seks sa jääd. Armust on sind natuke wallale lastud — nüüd tema suur ninamees! Waat sulle! Oma silmigi ei tohiks sa meie, kui wabade inimeste, peale tõsta.

Priidu (haigutades). Kuule ema, ilma sinuta oli meil siin üsna mõnus istuda.

Krõõt (kärgatades). Wait! Sina seisad tema eest, aga selle peale sa ei mõtle, et ta sinu kuriwaim on. Ilma temata oleksid sina ammugi kõikide wiisakate noorsantide sõber ja Maria peene hantwärgi pruut. Mis ta siin waritseb? Mis sa meist tahad, sepp? Oled sa tõesti nii juhm, et sa Mariat omale loodad saada?

Willu (alandlikult). Olen ikka nii juhm.

Krõõt (kiljatades). No siis jää ka juhmiks! Sina närukael julged saksa rätsepat pilgata? Kas sa tead ka, mis see tähendab: saksa rätsep? Temal pole muud waja, kui sinu peale kaebada, ja sind pandakse tulist rauda kandma ja poodakse wõllasse. Oma põlwede peal pead sa temalt andeks paluma, et teda oled pahandand.

Willu (naeratades). Oleks ta seda selge sõnaga nõudnud, eks ma seda siis wist oleks teind.

Priidu. Aga ta pani plagama!

Krõõt (ei saa wihast rääkida, haarab nurgast luua, astub sepa ette ja karjub). Kasi siit wälja ja ära näita enam oma nägu. (Wibab luuaga sepa nina all.)

Willu (lükkab luuawarre kõrwale). Ära tule meest narrima!

Mai (jookseb wälisuksest sisse surnukahwatuna). Priidu, päästa ennast! Rüütlid! Rüütlid ja sõjasulased! Oh Jumal, mis nüüd saab?!

(Priidu kargab ehmunult üles. Kröõt laseb luua langeda.)

P r i i d u (kohe rahunedes). Mina lähen siia, salaurkasse. (Teeb seina sees ühe ennenägemata ukse lahti ja astub sisse.) Ema, sina ära kõssa, kus olen; nad tulid mind kinni wõtma ja kui mässule äsSitajat piinapingile asetama. — Willu, soowid sina seltsiliseks tulla? Sul on ju ka weel Tasuja eest wastust anda, keda põgeneda lasid.

W i l l u (paremal laua ees). Ei, mina annan ka Tasuja eest wastust, sule aga uks. (Maiele.) Oled sa kindel, Mai, et seal rüütlid ja ehk ka komtur ise on?

(Kostab kära.)

M a i. Ma tegin wärawa lahti ja nägin kahte uhkete nägudega rüütlit ja mitu sõjasulast — kõik ratsamehed.

(Wälisuksest ilmuwad komtur, mõned rüütlid, sulased ja ta wennapoeg Goswin Herike, kel mõisniku riided seljas. Kuna komtur Krõõda poole pöörab, juhib noor Goswin oma tähelepanu Maiele, kus juures ta silmad ikka enam põlema süttiwad.)

K o m t u r (Krõõdale). Kus olema see mässaja ja hobusewaras, kes siin elama? Sina olema tema ema? Kohe ütlema, kus poeg? (Silmab Willut). Aa! Sina olema ka siin? Kus munk? Tooma kohe munk siia, mina Wiljandi lossi sõitma!

W i l l u. Pole kedagi munka siia tuua, sest teda polegi enam seal!

K o m t u r (läheneb talle rusikas käsil). Kuhu olema sa pannud munga?

W i l l u. Ega ta minu panna olnud! Läks

ise, nii et nööri ots lõi järgi sädemeid nagu wanapagana saba.

Komtur (kärkides). Kus su silmad olema? Miks sa ei walwama paremini?

Willu (urisedes). Ega mina teie wangide waht ole!

Komtur (ei suuda end enam pidada, ta tõstab käe ja raske rusikahoop laksub sepa õitsewale põsele). Säh sulle, koer!

Willu (püsib paigal liikumatuna, ta näost kaob iga weretilk, ja pilk, millega ta wastase põlewaid silmi rabab, on nii kohutaw, et see taganeb ja käe mõõga külge paneb Sügawa häälega). Teie olete mulle ise õpetand, kuida kõrwalops maitseb; ärge pange pahaks, kui ma teile omal ajal õpetuse eest tänu annan!

Komtur (kelle wiha kustund, karjub, et seda warjata, weel hullemini). Sina, koer, julgema weel ähwardama? Kas olema unustand, kes sa olema? Waata, mis tulema orjade hellitamisest! Ma wõtma su wara käest ja laskma surnuks peksta, kui ma tahtma. Hoidma ennast edaspidi häbemataks minemost ja tänama oma Loojat, et seekord nii kerge nuhtlusega pääsed. (Pöörab Krõõda poole.) Ja nüüd sina ütlema, kus mässaja?

Willu (on komturi kõneluse ajal wiimasele põlgawalt selja pöörand ja weel üht pilku Maile heites wäljub, ilma et keegi teda puutuda julgeks).

Krõõt (kes komturi ilmudes äkki kainenend). Pai komturihärra! Mina . . . mina ei ole Priidut ammugi enam näind!

Komtur. Ma nägema sinu näost, Priidu siin olema. Hobuse jäljedki olema siia!

Krõõt. Pai komturihärra! Ei need ole teie hobuse jäljed. Need on sepa hobuse jäljed, kes ei teegi muud kui luusib ringi ja teotab sakste rätsepaid.

Komtur. Siis otsima mina maja läbi. (Annab märku. Sulased ja rüütlid hakkawad otsima, murrawad kirstud ja kapid lahti, siis wäljuwad; Komtur koputab seintele ja järgib neid.)

Goswin (kes silmi Maielt pöörata ei saa, astub Maie ligi ja näpistab ta põski). Ilus laps, mis su nimi? (Mai ei wasta, pöörab kõrwale.) Kas sa mulle suud ei tahagi anda, musikene? (Mai jookseb eest ära paremale.)

Krõõt. Maria! Ära ole rumal! Wõi see saksa musu sind põletab? Näe, kui noor tore ja sirge mees teine ja pealegi weel rüütel! Hoopis teine asi kui rätsepp Flittergeld!

Mai. Mina ei taha kedagi peale Willu!

Krõõt. Näe hullu! Mis see Willu ikka ära ei ole. Ole ikka mõistlik!

Goswin. Jah, ole ikka mõistlik, musikene! Sa meeldid mulle wäga, maasikas! (Tahab uuesti kallistada, kuid Mai tõukab ta eemale ja jookseb uksest wälja. Goswin järgi talle.)

Krõõt. Oh sa tüdruku risu! Ei wõind noorhärrale pisut meelehead teha. Näe, kui mina olin noor ja komtur Risti peremehelt, minu kaugelt sugulaselt, kelle juures elasin, Risti talu ära tahtis wõtta, nagu oleks peremees ebajumalaile ohwerdand, — siis saatis wanamees mu komtur ijuure armu paluma. Ja eks liigutandki ma komturi südant seewõrra, et ta ordu seaduseid miskiks ei pannud, waid mind pool aastat oma juures

lossis pidas. Kui ma siis Risti tallu tagasi tulin, sain ma komturi soowil Risti peremehe naiseks. Juba kolm kuud peale pulmi tõin Maria ja Priidu ilmale. Pea suri peremees, aga Risti jäi minule ja mu lastele tänapäewani. Ütle siis weel, et saksa musu midagi ei maksa. (Läheb salaukse juure.) Priidu, ae!

(Komtur tuleb wihaselt tagasi. Kröõt pörkab salaukse juurest eemale.)

Komtur. Sellest leiust ei tulema nõnda midagi wälja. Ütle heaga, kus poiss olema, muidu lasen maja põlema pista ja kogu elanikkudega tuhaks põletama!

Kröõt. Pai komturi-saks! Ega Priidul süüd ole. Sepp Willu on ässitaja; ma räägin kõik ta häbemata sõnad ja pilkamised üles — eks te siis näe, et Priidu on süütu!

Sõjasulased (wälisuksest sisse). Komturi-härra! Kedagi ei ole leida majas ega ümbruseski.

Komtur. Siduma see lobiseja wanamoor kinni ja wiskama lossi sügawamasse kongi, kuni Priidu wälja tulema.

Priidu (ilmub pelgupaigast, astub Komturi ette). Tehke minuga mis tahate, jätke aga mu ema rahule!

Komtur. Aa! Nüüd nägema, wanamoor! (Sulastele.) Siduma poiss kinni! (Sulased seowad Priidu kinni.)

Kröõt (langeb komturi ette põlwili). Halastust, pai komtur! Ärge wiige Priidu ära. Ärge tehke talle midagi!

Komtur (karedalt). Ässitajad ei leia armu. Priidu on oma surmanuhtluse ära teenind.

Krõõt (meeleheitliku karjega). Halastust, halastust! Ta on ju su oma laps. . .

Komtur (sulastele kärgatades). Kasima kõik wälja! (Sulased Priiduga ära, siis aga tusase ähwardawa häälega.) Sa pöörane naine, kas sa olema unustand, et ma sind igawesti wait olla käskima? Tahad sa ise wägisi hukatust enese kaela kutsuma? . . Wait! . . . Sinu poeg ei pea mitte surema, aga ilma nuhtlemiseta ei wõi ma teda ka jätta. Sinule aga tõotan wandega, et sind elusalt ära põletama, kui sa weel kord minu wastu eksima. (Kannuseid kõlistades wälja.)

Krõõt (hakkab korrast ära aetud asju hoopis rahulikumalt paigale asetama).

Mai (sisse). Läksid ära! Ja Priidu wiisid ühes! Sina andsid ära, ema?

Krõõt. Ei, mina mitte. Ise rumaluke tuli wälja, kui komtur mind lossi keldri wangi ähwardas panna. Aga ära sellepärast muretse. Saksad on head inimesed. Nii kaua, kui mina elan, ei tehta Priidule midagi!

Mai. Mu süda walutab. Siiamaale elasime rikkumata rahus, nüüd hakkab wägiwald ja kurjus ka meie majja tungima. Waene Priidu! Ja siis selle noore rüütli põlewad silmad! Kes see on? Ta nimetas wäljas komturi enese onuks?

Krõõt. See on noorem Goswin Herike, komturi wennapoeg ja Puidu mõisahärra poeg. Ma ütlen: kui sina temale musu oleksid annud — Priidu oleks praegu waba.

Mai. Mina aga ütlen: kui nad teda ka maa-aluses koopas nälga laseksid surra — rüü-

litele ma siiski musu ei annaks. Ja kui mu süda ka walust wenna parast lõhkeks, nagu praegu.

Krõõt (wõtab laualt sukawarda, istub ja hakkab kuduma). Ära muretse! Komtur on aus mees ja tema tõotas kindla sõnaga, et Priidu ellu peab jääma! Saksad ei tee kellelegi ülekohut, waid nuhtlewad selle järele, kuida keegi ära on teenind. Kui Priidut mitte pea lahti ei lasta, lähen ma komturi juure ja ajan kõik süü sepa peale.

Mai. Kas Priidu eest ei wõiks muidu paluda, ilma et sepa peale kaebatakse? Kaebamine wõiks komturi uuesti wihale äritada, kuna ta muidu me palwet kuulda wõtaks.

Krõõt (küdeldes). Küll mina tean, mis palwe komturi ees maksab, aga sepa peale tahan ikka kaebust tõsta. Tema kaotab meie elu õnne — kadugu ta siis ise ka. Rätsep Flittergoldi on ta nii ära pahandand, et see enam nägugi ei näita.

Mai. Jnmalale tänu!

Krõõt. Sa oled weel noor, Marieke, sa ei saa weel aru, mis sulle kasuks wõi kahjuks on, ega hooli sest palju. Mina aga armastan sind, ja just sellepärast wihkan ma seppa, et ta sinu ja Priidu õnne wastane on. Ma soowin palawasti ja palun ööd kui päewad püha neitsit, et ta sind ja Priidut sest alatust elust wälja aitaks, mille sees mina olen sündind. See wõib aga üksi siis sündida, kui sa saksa naiseks saad.

Mai. Kas see siis nii suur õnn on?

Krõõt. Suuremat õnne ei wõi sa siin ilmas kätte saada. Talupojale ei wõi sa minna, sest nemad on kõik orjad ja sina ja su lapsed

peaksid samuti orjadeks saama. Sakstele on Jumal ise parema loomu pitseri näo peale wajutanud, nad on näost ilusamad kui teised inimesed, ausad, lahked ja heldeb . . . (Krööt waikib äkki, selt toa uks läheb lahti ja Priidu waarub, kahwatu kui surnu sisse, kuna ta suust nörgub werd. Ilma et ta häält teeks wõi kumbagi poole waataks, läheb laisal sammul toa nurka ja heidab kummuli sängi.)

Krõõt ja Mai (tõttawad ta juure). Mis juhtus? Miks oled werine? Kas komtur karistas? Lõid sulle näosse rüütlid?

Priidu (tõrjub nad kummalt tagasi, wiimaks tõuseb istuli, wahib pärani silmil ema otsa, teeb näo, millel lugeda walu ja meeleheide.)

Krõõt (lööb wärisedes käsi kokku). Mis sul wiga, pojuke? Mis nad sinuga tegid?

Priidu. Wawommuweewäwawäwawa!

Krõõt. Räägi selgesti!

Priidu (ajab lõuad laiali ja tähendab sõrmega suhu).

Krõõt ja Mai (kiljatawad ühest suust). Nad on su keele ära lõiganud! (Puhkewad suure häälega nutma, Mai sängi peaotsis põlwili. Priidu nokutab walusalt pead ja laskub uuesti kummuli. Sel ajal awaneb uks ja rüütel Goswin tuleb sisse sulastega. Ta läheb Maie juure, paneb käe ta õlale ja ütleb.)

Goswin. Lähme, musikene!

Mai (segaselt püsti tõustes, küsib loomusunnil). Kuhu!?

Goswin. Puidu mõisa!

Mai (arusaamatult). Puidu mõisa?! (Äkki taibates meeleheitliku ahastusega.) Aah! Siis kiskuge juba pigem siin ka minu keel suust wälja,

nagu mu wennal, sest minust ei saa iialgi teile hoora. . . (Murdub ahastuslistesse nutuhooogudesse.)

Goswin (sulastele). Wötke ta kinni! (See sünnib). Minu hobuse peale! (Sulased wäljuwad Maiega. Kröödale.) Ole õnnelik, wanamoor, sest sinu tütrest saab Goswin von Herike armuke! (Wäljub.)

Kröõt (kes seda etendust kogu aeg tummalt, walust pool segane, pealt waadand, pöörab äkki poja poole; teeb siis mõned sammud ukse poole; pöörab aga jälle poja poole. Pool korisedes.) Priidu! Et sa pidid pojaks sündima . . . neiuna ehk oleks sullegi leidund mõni rüütel, et saada sama õnnelikuks, nagu sinu õde. . . Nüüd aga . . . (Laskub sängi ette, kahmab poja jalgadest kinni ja nuuksub.)

Willu (tormab äkki sisse wälisuksest, hingeldades). Kus on Mai? Ma kahetsen, et nii äkki siit lahkusin, Maie ja teisi hädaohtu jättes, kuid komturi teotus riisus mu otsustuswõime. Kuid nüüd tärkasid mulle äkki noore Goswini Herike silmad, milledega ta Maie ära neelda tahtis, meelde ja ma pidin tagasi tulema. . . Kus on Mai, Kröõt?

Kröõt (nuttes, kuid uhkusega). Maie wiis praegu Puidu mõisa noor peremees omale armukeseks . . .

Willu (seisab kui rabatud, siis). Oh sa koeranahk! Seda ta piiluski Maie! Isa surma peal haige, aga poeg käib ilusaid tüdrukuid röövimas. Noh, kõik ei ole weel kadund, küll ma Maie tema küüsist wabastan! Ära nuta, Kröõt, näe Priidu wist pääsis pelgupaiga läbi komturi küüsist terwe nahaga! Mis sa põõnad Priidu, läki Maie wabastama!

K r õ õ t (trotsiwalt). Sinul ei ole Priidut enam kuhugi kutsuda. Ma ei nuta Maie, waid Priidu pärast, kelle keele komtur ära lõikas, et ta enam ässitada ei saaks. Süüdi oled selles kõigis sina. Et ta sinu keele ära oleks lõikand. Aga et ta sinu silmad pimedaks pistaks, nii et sa nendega iialgi Maie näha ei wõiks ja tema õnne segama ei tükiks — selle eest kannan mina hoolt, seda wannun ma kõikide pühade nimel!

W i l l u (silmab Priidut). Nad on tõesti Priidu keele ära lõigand! Timukad!

P r i i d u (on püsti tõusnud, tuikudes sepa juure läind, tema käest kinni wõtnud ja tõmbab teda ukse poole).

K r õ õ t. Priidu ae, kuhu sa tahad minna?

W i l l u. Kas sa ei näe, mis Priidu silmad kõnelewad? Kuula siis: „Sellest päewast ei ole mul enam ema. Rüütlid lõikasid mu keele, riisusid mult õe — ema aga kiidab seda heaks!" Ennem tahab ta nälga ja külma kätte surra, kui weel jalga selle katuse alla tõsta. — Ennem tahab ta ka õde päästa, kui hilja. — Eks ole, Priidu?

P r i i d u (noogutab heakskiitwalt peaga ja tõmbab sepa ukse poole).

K r õ õ t (meeltheites kuna Priidu ja Willu wäljuwad). Priidu, ae, Priidu, ega sa nii ei ütle? Kuhu sa pimedal ööl weel lähed? Tule tagasi Priidu! (Toetab end ukse najale ja hakkab suure häälega nutma.)

E e s r i i e.

Kolmas waatus.

Tuba Puidu mõisas. Pahemal külgseinas keskel aken paksude kardinatega. Tagaseinas, enam paremal tiibuks, paremal külgseinas uks. Pahemal keskel laud istmetega. Näitelawa on pisut aega tühi. Siis ilmuwad wasemalt uksest ettewaatlikult Willu ja Priidu, wemmal käes.

Willu (pool sosinal). Kui hea, et me Wiljandi kõrtsis Puidu koolend härra kirstutoojat kohtasime. Kawal oli mõte sulast purju joota ja ise kirstu pugeda, et nõnda mõisa pääseda. Nüüd waja ainult kindlaks teha, kus ruumis Mai asetseb? Pst! Sammud! Peidame end siia akende alla paksude kardinate taha ära. Sina ole kogu aeg paigal ja tule nähtawale üksnes minu kutsel. (Peidawad endid kähku kardinate taha.)

Adelheid (ilmub keskuksele). Kes on seal? (Waikus.) Ma hakkan kartma. Kas sa julged järele waadata, Mai?

Mai (astub sisse ja waatab ringi). Siin ei ole inimese hinge ja uks on kinni.

Adelheid (julgemalt sisse astudes, imestades). Aga ma kuulsin selgesti, kuidas uks lahti läks ja jälle kinni pandi.

Mai. Ka minule paistis nõnda, aga wist on mõni muu kõmin meid eksitand.

Adelheid. Arwad sa?

Mai. Mis siis muud, preili Adelheid?

Adelheid. Aga mina arwan, et uks siiski

lahti tehti ja et see keegi muu ei olnud, kui uksehoidja tütar, kes igalpool luuramas ja kuulamas käib, kus midagi räägitakse. (Istub pahemale.) Homme laseb temale nahatäie witsu anda.

Mai. Pai preili, ma ei saa teist aru.

Adelheid. Kuidas nii?

Mai. Teie olete muidu nii hea ja lahke, kui ingel, kuidas wõib teie süda siis lubada, et teist inimest peksetakse?

Adelheid. Jampsid sa, Maie? Kas ori ilma witsata wõib elada? See on neile niisama tarwiline kui igapäewane leib.

Mai. Kes teile seda on ütelnud?

Adelheid. Kõik inimesed.

Mai. Pai preili, teie olete minust targem ja teil wõib olla õigus; siiski palun ma südamest, et teie uksehoidja tütre nuhtlemata jätaksite.

Adelheid. Hahaha! Oh sina tuikese hing! Kes sinu palwele wastu wõib seista? Jäägu ta siis seekord weel karistamata, aga tulewal korral saab ta kahewõrra. (Waikus.) Ah, ja! Meie jutt jäi pooleli. Minu wend loodab kindlasti, et sa teda ikka hakkad armastama.

Mai (tasa). Ei hakka!

Adelheid (tõuseb). Sa tead, Maie, et mina sellega nõus ei ole, et wend Goswin sind siin kinni peab, aga mis wõin mina tema wastu parata? Tema ütleb, et ta ilma sinuta elada ei wõi ja tahab sind hiljemalt, kui ta Saksamaale läheb, omale prouaks wõtta. Siin ei ole see wõimalik, sest meie maa seadused ei luba, et rüütlisugu mees alamast soost naise wõiaks.

Aga ma ei usugi, et sa tõesti talutüdruk oled. (Istuwad.) Sul on nii peenikesed jooned ja nii õrn keha, et wähe sinusarnaseid lossipreilisid on. Talutüdruk ei ole sa ihu ega hinge poolest. Sul on niisama aus meel ja uhke waim kui minulgi. Goswin ei wõi sulle mitte täiesti wastumeelt olla, aga sa ei taha seda weel tunnistada. Ka mina wõiksin, kui mind kogemata peaks röövwitama, oma röövwijat armastama hakata, aga ilmaski ei saaks ta armast sõna minu suust kuulda. — Aga sa ei lähe sugugi punaseks. On see wõimalik, et sa Goswini peale sugugi ei mõtle? Ometi on maailmas nii ilusaid ja wiisakaid mehi wäga wähe. Mina olen terwel eluajal üht ainust sarnast meest näind.

Mai. Wist mõni wõõramaa rüütel?

Adelheid. Ei ole. Ta elab meie maakonnas!

Mai. Ma ei usu, et meie rüütlite ja mõisnikkude hulgast keegi teie wennast üle wõiks käia.

Adelheid (nukralt). See mees, kelle peale ma mõtlen, ei ole rüütel ega mõisnik.

Mai. Mis ta siis muidu wõib olla?

Adelheid. Ma ei tohi sulle enam öelda, kui et ta ka kõige kenam ja kangem mees meie maal on.

Mai (kahtlaselt, pisut pilkelikult). Kõige kenam ja kangem?

Adelheid (kindlalt). Kõige kenam ja kangem! Ma olen teda ammu mööda minnes mõnikord näind, aga ma ei saa teda oma meelest kaotada. Ma ei tohi tema peale mõelda ja

pööran ikka silmad kõrwale, kui mööda sõites teda kogemata näen, aga ta kuju jääb ikka mu silmade ette.

Mai (aralt). Kas ta siis suure tee ääres elab?

Adelheid. Ta ei ela meist kaugel . . . Aga miks su paled nii kahwatud ja silmad täis hirmu?

Mai (kogeldes). Ma arwasin kahinat kuulwat.

Adelheid. Kas sa nii kartlik oled? Pole ju midagi. — Kuule, Maie, selle eest, et mina sulle omad patud olen pihtind, pead sa mulle nüüd ütlema, keda sa armastad?

Mai. Ei kedagi.

Adelheid. Aga miks su paled punaseks lähewad? Ära tühja salga. Kardad sa, et ma wennale räägin ja sellega sinu armsale õnnetust walmistan? Tühi kartus. Kas tahad, ma ütlen sulle tükk tükilt, mis nägu see mees on, keda sa armastad? Kuus jalga pikk — jah? Kollased, käharad juuksed, lai, walge otsaesine, nägu joones ja jumekas, silmad sinised, alati elurõõmus ja kelmust täis, nina peenike, suu wäike ja pehme nagu naisterahwal, habe tihe ja tõmmukam kui juuksed, keha suur ja lai, aga siiski kena kui kiwist raiutud kangelase kuju, iga soon rammust paisumas . . . (Mai ja Adelheid tõusewad.) Ühe sõnaga — sa armastad seppa Willut?!

Mai (laseb toosi helmetega langeda, kurtes.) Oh õnnetust, toos puru ja kõik helmed maas!

Adelheid. Lase olla! Ära kummarda, näita mulle oma nägu!

Mai. Oot, oot, ma korjan helmed üles . . .

Adelheid. Hahaha! (Püüab Maie nägu näha, kes wastu rabeleb ja helmeid nopib.)

Mai. (äkki uhke rahuga). Mis ma sest salgan? Jah, mina armastan seppa Willut, ja mitte üksi tema tugewuse pärast. Teie olete tema wälispidist nägu hoolega silmitsend ja arwate teda tundwat? Teie ei tunne teda, sest et teie tema südant ei tunne. Mina aga tean, et ta mitte üksi wälispidise ihu poolest kõigist rüütlitest üle ei käi, waid et ta kõige ausam, wahwam ja mõnusam mees maa peal on. Kes kord tema kuldse südame sisse on waadand, see ei wõi teist meest enam ilma peal armastada.

Adelheid (pilgates). Aga ta ei ole weel kordagi sind päästa katsund?

Mai. See näitab ainult, et ta minu peidupaika weel ei tea. Jumal andku, et ta seda iialgi teada ei saaks!

Adelheid. Kuidas nii?

Mai. Ta ei jääks rahule, kuni mind päästaks wõi ise hukkuks,

Adelheid. Minule on julged mehed meelepärast. Ma tahaksin heameelega näha, kas sinu sepal nii palju julgust on, et siia sisse tungiks ja sind otsekui lõukoera suust wälja kisuks.

Mai. Mina ei soowi seda mitte, sest ma armastan teda enam kui — teie!

Adelheid (sosistab äkki kohkunult). Tasa, tasa, Jumala pärast. Ma kuulen kedagi tulewat.

Goswin (tuleb). Kas weel ei ole walmis, Adelheid?

Adelheid. Kas on mu kleit ja ehted hästi, Maie?

Mai (kohendab teda). Nüüd on hea.

Goswin. Pole suuremat ehtimist waja. sest wõõraid on wähe ja noori pole sugugi.

Adelheid. Olengi walmis! (Ära teskele.)

Goswin (etteheitwalt). Waata, Mai, mis sa minuga oled teind! Ma ei ole kuri inimene ega külma südamega, aga praegu pandakse mu isa puusärki ja mina ei ole weel ühtegi pisarat silma saand ega oma õnnetuse peale mõtelnud. Sa oled mu ära nõidund, nii et ma uneski muud ei näe, kui sind. Miks sa waewad mind nii armutult?

Mai (ei wasta).

Goswin. Ole mu wastu wähegi lahke ja sõbralik, siis tahan ma su kõige alam sulane olla. Küsi, mis sa tahad, ja kõik täidetakse kiiresti. Sa pead alati siidis ja sametis käima, kõige paremad hobused peawad su õrna keha kandma ja kõige uhkemad rüütlid su ees kummardama. — Kallis Maie, ühe ainsa musu eest . . .

Mai (karjatades). Jätke mind rahule!

Goswin (ägedalt). Ma ei wõi sind rahule jätta! Sa ei pääse iialgi minu käest, niisama wähe, kui mina sinu paelust pääsen. Ütle, kas tahad mu naine olla? Kas tahad? Ütle midagi, olgu see mis on!

Mai. Laske mind minna koju!

Goswin. Ma ei wõi, Maie, ei wõi, ei wõi. Waata peeglis enese nägu ja ütle siis ise, kas keegi mees niisugust warandust oma tahtmi-

sega käest ära wõib anda? Kui sina mind ei taha, siis ei pea sina ka kellegi teise omaks saama. Oh Maie, küll oled sa ütlemata ilus! Ma wõiksin sind igawesti musutada ja kaisutada. (Tahab Maie suudelda, kuid see tõukab teda kõigest jõust tagasi.)

Goswin (piirita wihaga). Oota, sa alatu! Las ma paigutan isa enne puusärki, küll siis sinu kangust murran! (Pöörab wihaselt ümber ja keskuksest ära.)

Willu (kes juba suudlemise katse aegu pelgupaigast wälja ilmund, keda Goswin aga ägeduses tähele ei pannud). Hea, et enne läks, kui minu wasara raskust oma lagipeal tunda sai. (Wiibutab mööda, Maiele.) Kas tahad sa kaasa tulla?

Mai. Willu! Suur Jumal! Kuidas sa siia said?

Willu. Praegu ei ole aeg pikkadeks seletusteks. Küsin ainult: Kas tahad kaasa tulla?

Mai. Tahan!

Willu. Kas siin kusagil salaust ei ole, mille läbi wõiks põgeneda?

Mai. Ei ole!

Willu. Kas julged eluga mängida?

Mai. Ilma sinuta ei taha ma elada!

Willu. Siis läheme, kuidas juhtub. (Haarab Maie käest kinni, surub ta enda ligi ja tõmbab teda ukse poole. Priidu on walmis neid järgima.) Hohoho! Mis mees see on, kes oma pruudi meelega warastada laseb? Ei see kõlba kuhugi. . . Anna mulle suud, Mai. . . Waat niiwiisi. Nüüd oled sa mu naine. Juhtugu nüüd, mis juhtub. Kas wabastan su wõi langen, aga kergesti ei pea nad mind leseks tegema.

Goswin (ilmub rüütlite ja matuseliste saatel ukseле). Tagasi! Kuidas oled sa wõõrasse maija tungind? Kuidas julged sa rüütli majast tütarlast röömida? Nende süütegude eest tabab sind surmanuhtlus. Siduge teda?

(Esimene kes läheneb Willule, kukub selle rusikahoobist tabatuna.)

Willu. Ennast elawalt ma siduda ei lase. Ja röömel ei ole mina waid sina. Mina tahan õnnetut inimest röömlite käest päästa ja see on koguni kiiduwäärt tegu.

Goswin. Ära tee mind wihaseks, sepp! Tahad sa oma süüdi kergitada — siis lase ennast tõrkumata siduda. Seaduse ees oled sa nüüd kolmekordne süüdlane. Minu onu heldus on sind julgeks teind. Mul on sinu pärast hale meel. . .

Willu. Siis wasta, aga ära lorise. Mina olen õiglane inimene, kes kellegile ülekohut ei tee, ja tema, wõrukael, tuleb mind nagu last noomima. No ütle nüüd! (Kuna mahalöödud mees toibub.) Näe, su mees on terwe. Nüüd pole sul minult enam midagi nõuda, noorsant. Mina wiin siit oma wara ühes.

Goswin (müristab). Siduge ta kinni! Lahutage ta Willust!

(Sulased tungiwad Willu kallale, kuid Willu mürisew „tagasi" sunnib neid kõiki taganema.)

Willu (õrritades). Häbi sulle, Goswin Herike; sa oskad tüdrukuid warastada, aga meeste wastu ei tihka sa hakata. Niisugune jänespüks julgeb minu Maie peale mõelda?

Goswin (tormab ülekeewas wihas Willu peale, Mõõgad klirisewad wastamisi).

Mai (kelle käes nuga wilgub, hüüab äkki, heleda häälega, wälkuwal silmil). Rüütel Goswin, pidage! Laske mind rääkida.

Goswin (peatub).

Mai. (julgelt ja selgelt). Kui teie minu wenna ja sepa Willu siit wabalt ära lasete minna, siis olen ma ihu ja hingega teie oma.

Goswin (nurisedes). Tohin ma kurjategijaid nuhtlemata jätta!

Mai (kindlalt). Kui teie seda ei tee, siis tapan ma enda!

Goswin (kohkudes). Oota! Sa pead oma tahtmist saama.

Mai. Kas tõotate seda rüütlisõnaga?

Goswin. Tõotan ja wannun! Tehke neile tee lahti!

Mai (langeb Goswini rinnale, sosistab). Siis olen ma sinu.

Willu (müristab). Mis tembutamine see on? Olgu tüdruk küll hulluks läind, — mina wiin siiski ta siit ära. (Tahab uuesti Goswini kallale ta-rata, kuid Mai astub wahele.)

Mai (külmalt ning uhkelt). Jäta mind rahule, sepp! Ma wõin teha, mis tahan. Tahan ma teda armastada ja sind põlata, siis ei ole see sinu asi. Meie teed lähewad siit saadik lahku!

Willu (karjudes). Kas sa siis tõesti teda armastad?!

Mai. Jah, armastan. Nüüd mine oma teed ja ära julge enam minu peale mõelda. Ma põlgan sind. Kas kuuled?! Ma põlgan sind —

Jumalaga, Priidu! Kätt sa ei taha anda? Noh, olgu peale. Lähme, mu armas rüütel!

W i l l u (käest kukub mõõk maha ja ta seisab kui sammas ja wahib pärani silmil, kuis Goswin Maiega lahkub. Kõik lähewad aegamööda ära. Pühib silmist pisaraid). Nüüd wõin ma sõtta minna! (Puhkeb nutma; paus.)

(On pimenend, kuu paistab sisse. Waikus.)

P r i i d u (selg publiku poole, sõnab äkki selge häälega). Kuule, Willu, kuidas sa niisugust raibet wõisid armastada?

W i l l u. Keda? Seda tüdrukut?

P r i i d u. Wwuwu . . .

W i l l u. Priidu! Sa ju rääkisid praegu? Aga tõesti, olen ma siis hull wõi? Kas ei olnud see mu oma südametunnistuse hääl, mis kuulsin?.. (Tumedalt). Aeg on saabund, Priidu, isamaa ootab meid juba ammu, kuid meie seadsime omad isiklikud hüwed esiplaanile . . . Lähme! (Ära Priiduga.)

E e s r i i e.

Neljas waatus.

Tagaseinaks mets, ehk öine taewas. Ees paremal ja wasemal kuused (keskel waba ruum). Kesket näitelawa (tagapool kuuski) pahemal madal müür, niisama paremal, kuid pisut taga pool, nii et pahema- pisut eelpool ja paremal tagapool-olewate müüride otsad moodustawad tükjepoolse sissekäigu awause waremeisse.

Waremed metsas on öiselt walgustatud, nii et tegelased paistawad siluettidena. Peale eesriiet koguwad talupojad üksikult ja paari kaupa müüri taha, nii et pead wälja paistawad, mõned kõrgemal, mõned madalamal. Kõige wiimasena tuleb Willu Priiduga, nende järele hiilib Krööt, kes end kuuse taha peidab, kuna Willu ja Priidu müüri taha kaowad, — tema kogu paistab peaaegu terwena. Kõik see sünnib koguni waikselt, salapäraselt. Kõnelused sünniwad ilma suurema kärata, kuid neis peab tunduma suurt sisemist jõudu.

Willu. Kas mäletate koosolekut siin üksikus mustawas metsas lagunend müüri riismete keskel. Tasuja meie seas? Kas mäletate Tasuja wägewaid sõnu, mis kui terawad mõõgad lõikasid meie südamesse, meie uinuwat waimu tulise käega unest raputasid? Kas mäletate?

Maamehed (rusutult). Mäletame, mäletame jah!

(Kröö t wahib salaja puude wahelt.)

Willu. Siis hüüdsime waimustusest wälkuwail silmil: „Wii meid, kuhu tahad, sinuga läheme kas wõi surmast läbi!" Nii pea kui me aga silmad ja kõrwad temast ära pöörasime, asus kahtlemine ja hirm meie araks pekstud orjade südamesse.

(Waikus.)

Willu. Siis seletas Tasuja meile mässu plaani. Minu hooleks jättis ta Wiljandi rahwa äratamise. On paras aeg käes, lubas saadiku saata. Siis läksime laiali. — Nädal enne Jüripäewa tuligi Eestimaalt saadik minu juure ja kuulutas, et mäss Jüripäewa ööl teatud wiisil pidi algama. Siis kutsusin ma teid oma juure kokku ja panin teile saadiku nõudmised ette. Mõned nooret teie seast olid küll nõus, aga suurem hulk lõi kartma, kuna Wiljandi loss sõjameestest kubises ja tugewad wäeosad üle maakonna laiali olid laotatud. Ma kõnelesin ja manitsesin siis küllalt, et me parajat aega mööda ei laseks minna, kus kõik maarahwas esimest korda ühes nõus oli ja ettewõtmisele wähegi kordaminekut wõis loota. Aga teie julgus oli kadund; teie jäite leigeks ja wõtsite wiimaks nõuks, et sõjale küll ikka pidite walmis olema, aga enne ära ootama, kuida Eestimaal ja Saaremaal wendade käsi saab käima. Seal mööduski Jüripäew. Talupojad olid ühe ööga peaaegu terwe sakste ja daanlaste sugu lagedal maal ära häwitand, mõisad maha põletand ja endid suureks sõjawäeks ühendand, mis Tallinna alla tõttas. Ka Liiwimaa eestlased tegid selle sõnumi peale üksikuid mässukatseid, millest nüüd aga ordurüütlid kergesti jagu said. Siis kadusin mina Priiduga wõõrale maale ja tulin wast nüüd tagasi. Mis waheajal mu kodumaa ja rahwaga sündind, seda ma täpselt ei tea. Nüüd rääkige teie, weljed!

1. maamees. Waheajal on suured muudatused sündind. Meie rahwa õnn on meist lahkuma hakand. Meie weljed olid küll Eesti ja

Saaremaal wõõra tõu peaaegu sootuks ära hä-witand, kuid seal kutsusid mõned Eestimaa mõis-nikud, kes juhtumisi ellu jäid, ja Daani maa-walitseja, Liiwi landmeistri endale appi. Eest-lased langesid enne kui Soomest rootslased ja wenelased Pihkwast appi jõudsid — nende seas ka Tasuja.

Willu. Olen Tasuja langemisest kuulnud. (Paljastab pea.) Au olgu Tasujale!

Maamehed. Au olgu Tasujale!

Willu (paneb mütsi pähe).

2. maamees. Aga ka ordurüütlile wägi sulas kokku ja landmeister ei suutnud mässu kohe täiesti lämbutada. Ta läks Tallinna alt Läänemaale ja sundis eestlasi Haapsalu lossi ees taganema, aga nad kogusid end metsadesse ja tikkusid igal sündsal hetkel sakste kallale. Saar-lased aga tegid küll end wabaks ja walisid en-dile kuninga.

Willu (paljastab pea). Au saarlastele ja nende kuningale?

Maamehed. Au saarlastele ja nende kuningale!

1. maamees. Meie kahetseme südamest, et me sepa Willu ja Tasuja saadiku manitsusi kuulda ei wõtnud.

2. maamees. Oleksime sel korral ühes-koos täie jõuga sõdima hakand, siis ei oleks, nagu näib, ka orduwägede wõitmine wõimatu asi olnud; ja kuigi meid oleks wõidetud, palju parem oleks meie põli wõind olla, kui ta on praegu.

3. maamees. Meie ei ole mässajad, aga meid nuheldakse kui mässajaid. Säherdune ülekohus teeb kõige paremad ja kannatlikumadki wihaseks.

Maamehed (läbisegi). Elu on kõigil läind läilaks. Parem on siiski wahwast wõideldes, kui nälja ja piina kätte surra.

(Maamehi tuleb juure.)

Willu. Rahu, weljed! Meie sakalaste wahel on kõik juba peaaegu selge, aga Järwa ja Ugamuse meestele, kes praegu tulid, tahan ma nüüd weel kõik täielikult ette panna, et nad siis teaksid, kas maksab meiega ühes sõdima hakata wõi mitte. Enne tuleb aga kõigil wanduda, et sellest, mis siin räägitakse, kellelegi sõna ei tohi lausuda. Äraandjaid neelaku maa enese sisse. Kas wannute waikida?

Maamehed. Wannume waikida! Äraandjaid neelaku maa enese sisse!

Willu. Nüüd on asi joones ja kuulake! Mina olen nüüd Nowgorodis, Pihkwas ja leedulaste juures käind. Mu waew ei olnud asjata, sest wenelaste ja leedulaste würstid on kindla sõnaga tõotand, et nad meile appi tulewad, kui näewad, et meie tõesti sõjale walmis oleme. Selle tunnistuseks nõuawad nad, et meie Wiljandi lossi ära wõtame. On see meil korda läind, siis ei ole abisaamise pärast enam kahtlust. Wenelased ei karda saksu, nad on neid juba sageli wõitnud. Leedulased wihkawad Saksa ordut wist weel enam kui meie. Neil on seks põhjust küllalt. Alles hiljuti käisid ordurüütlid ja nendega mõned Saksa würstid Leedumaad laas-

tamas. Leedulased on ordurüütlitele igawest waenu ja hukatust tõotand.

Maamehed. Ka meie tõotame ordurüütlitele waenu ja hukatust! Maha wägiwald ja ülekohus. Elagu wabadus!

Willu. Nõnda wõime sealtpoolt kindlasti abi loota. Wennad Eestimaal on küll hädas, panewad aga ikka weel wisalt wastu. Saarlased on weel oma peremehed ja walmis wõõraste wõimu ka suurel maal murdma tulema. Kui meie nüüd korraga rüütlitele selga langeme, siis wõime neist küll jagu saada; on nad kord meie maalt wälja aetud, küllap meie siis ka piiridel walwata mõistame.

Maamehed. Tõsi, küll me ka piiridel walwata mõistame.

Willu. Igapidi aga peame kõige enne Wiljandi lossi kätte saama, et waenlasel meie seljataga kindlat toetuspaika ei oleks. Selleks on meil hea nõu leitud. Lossi sisse peaseme nii: Toomapäewal peawad Wiljandi maakonna mehed, nagu see igal aastal olnud, kümnest lossi wedama. Nüüd paneme wilja asemele kõige tugewamad mehed kottidesse ja saadame nad wara hommikul, kui rüütlid weel magawad, lossi. On need kottidega lossiõues, siis seowad wooriwedajad kottide suud lahti, mehed roniwad wälja, raiuwad kohmetand sõjamehed maha ja wõtawad unised rüütlid — nende seas ka komturi — wangi. Kas olete nõus?

Maamehed. Oleme! Nii just teeme! Toomapäewal! Kottidesse! Rüütlid wangi!

(Üldine waimustus. Krööt piilub kuuse taga.)

Willu (annab waikimiseks märku). Mina ise katsun õhtul enne seda kuidagiwiisil lossi pääseda ja ööseks sinna walwama jääda, et kogemata äparduši ei juhtuks. Ka katsun ma sõjameeste pead täis joota. Peaks midagi karta olema, siis annan lossist kohe märku. Et teil wahwuseks eeskuju oleks, siis teadke: minu truu seltsimees Risti Priidu on kohe esimese ree peal . . .

Kröö t (karjatab).

(Mehed waatawad hirmunult üksteise otsa.)

1. maamees (hirmunult). Tohoo, mis karjatus see oli?

2. maamees (waatab umbusklikult ringi). See kostis nagu maa alt.

3. maamees. Minu meelest oli see nagu öökulli kisa.

1. maamees. Ei see wist head tähenda.

Willu. Usute teie wananaiste lori? Öökull on rumal loom; tema ei wõi inimeste asjadest midagi teada, weel wähem ennustada. Rahustuge! Hädaohtu ei ole mingisugust, pealegi on mul waht wäljas, kes sellest teataks. Wiljandi lossi wõitjad peawad olema kangelased, aga mitte pelgurid. Ma usun, et teist weel Kalewi waim kadund ei ole. Siit peale olgu meil waid üks siht — häwitada Wiljandi lossis ordurüütlite ülewõimu Toomapäewal. Sellega lõpetan nõupidamise. Igaüks, kes siit lahkub, tulgu sepikoja taha kolikambrist läbi, kust tarwilise sõjariista kaasa wõtab, mis hoolega tuleb ära peita. Nii siis järgige mulle!

(Kõik lahkuwad niisama waikselt kui kogusid. Krõõt tuleb puude tagant wälja küürus, kokkuwajununa.)

Krõõt. Toomapäewal! Esimesel reel! Oh Priiduke! See on su surm! Need, kes wõitlewad esimestes ridades, hukkuwad alati! (Murrab ahastuses käsi.) Oh, ma õnnetu ema!

Eesriie.

Wiies waatus.

Wiljandi lossis. Pahemal külgseinas eespool uks. Tagaseinas keskel kõrge Gooti aken. Pahemal ja paremal pool nurgas rüütli kujud. Keskel-eespool akent — pikk laud, kumbagis otsas pink, niisama laua taga akna pool pingid. Laud kaetud musta kalewiga, laual põlewad kõrgetel jalgadel wahatüünlad ja särawad kuld ja hõbekarikad. Keskel, paksu raamatu kaanel surnupealuu, kõrwal pergamendi rull. Paremal pool eespool põrandal luuk, kust Willu alla langeb. Komtur ja mõned rüütlid istuwad laua taga ja joowad.

Teener (tuleb sisse). Armuline komturihärra. Mulle teatas lossi wärawawaht, et keegi talueit, kes end Risti-Krõõdaks nimetab, tahab Jumala nimel komturi-härraga kokku saada.

Komtur (kes istub pahemal esimesel pingil laua taga, kurjalt). Tont ja põrgu! Sellest naisest ei saama ma surmatunnini lahti. Nüüd tulema ta weel öösel, mil mina talurahwa mässu mahasurumise joomingut pidama. Kas sina, lontrus, aru ei saama, kui mina juba õhtul isegi sepa Willut wastu ei wotama — siis juba ammugi mitte öösel mõnda talueite!

Teener. Komturihärra. Sel naisel näib hädaline asi teatada olewat — ta ootab juba õhtust saadik. Nüüd olla wiimane aeg, ütleb, sest kui härra teda kuulda ei wõta, siis olla härra juba hommikuks surnud.

Komtur. Mis jampsi tema ajama? Nüüd weel mõni mäss algama, kus peaaegu kõik umb-

rohi wälja kitkutud olema. Aga olgu. — Kutsu ta sisse, aga häda temale, kui ta lori ajama tulema!

Teener. Kohe, komturi-härra. Ta ootabki juba ukse taga. (Awab ukse, tema märguande peale ilmub Kröõt ja laskub põlwili. Teener ära.)

Kröõt (kaeblikult kiunudes). Komturihärra, komturihärra! Lubage sõna rääkida!

Komtur. Mis sa minust tahtma wanamoor?! Eks ma ütlema sulle minewal korral, et sa enam mu silma ette mitte tulema? Mul olema himu sind kuhugi maa alla peitma, et rahule jääksid. Tänama Loojat, et minul olema hea tuju, aga kui sul mulle ei olema midagi tähtsat teatada, siis olgu Looja sulle armuline.

Kröõt (sosinal). Minu käes on teie ja kõigi sakste elu. Sünnib hirmus õnnetus.

Komtur. Nüüd rääkima, naine, ja hoidma ennast tühja lori eest!

Kröõt. Enne tõotage mulle üht palwet täita. Ma ei nõua muud, kui oma poja elu.

Komtur. Kes siis tema elu tahtma wõtta?

Kröõt. Teie ise, komturihärra.

Komtur. Sa olema hulluks läind?!

Kröõt. Teie käes seisab wõimus Priidu elu ja surma üle. Kui teie mulle tema elu kingite, siis pääsete ise surmast.

Komtur. Ruttu rääkima, küll siis nägema.

Kröõt. Ei, enne tõotage, et teie mu poja, kui ta teie kätte satub, mulle elusalt tagasi annate.

Komtur. Aga kui ta olema süüdlane?

Krõõt. Temal ei ole mingisugust süüdi. Ta on ennast kurjade kiusajate läbi nii kaugele ekslitada lasknud, et wast hirmsa süü osaliseks wõiks saada. Selle eest tahan mina teda hoida.

Komtur. Kui tal süüdi ei olema, siis ei wõtma ka keegi ta elu. Aga nüüd ruttu rääkima, muidu sinu suu wägise lahti tegema.

Krõõt. Tõotage enne . . .

Komtur. Sulased!

Krõõt. Komturi-härra, ärge hüüdke sulaseid, ma tahan kõik tunnistada. Teie näete isegi, et Priidul süüd ei ole, waid kõik on neetud sepa süü.

Komtur. Räägi!

Krõõt. Mina tahtsin näha oma Priidut, keda see sepp hukatuse teele on kiskund ja kes nüüd minust sugugi ei hooli, waid sepa ustawam kannupoiss on. Ma malwasin Willu sepipaja juures ja nägin kui sepp Priiduga wälja läks: ma hiilisin neile järele, kuni waremeteni, kuhu kogus maamehi ja kõiksugu kaabakaid ning pidasid nõu, kuidas Wiljandi lossi kätte saada, sest Willu käind Nowgorodis wenelaste ja Pihkwas leedulaste juures mässajatele abi palumas ja wenelased-leedulased luband kindla sõnaga, et kui eestlased oma sõjawalmis oleku tunnistuseks saksalastelt Wiljandi lossi ära wõtawad, siis ei pruukida abisaamise pärast enam kahtlust olla.

Komtur. Edasi!

Krõõt. Et Wiljandi lossi kätte saada, peawad Wiljandi maakonna mehed Toomapäewal, nagu see igal aastal ennegi olnud, kümnest lossi wedama. See kord aga peawad talumehed wilja

asemel kottidesse tugewamad mehed asetama. Woorid tulewad kottidesse peidetud meestega hommiku wara, kui weel pime ja rüütlid magawad, lossi. On reed kottidega lossiõues, siis seowad wooriwedajad kottide suud lahti ja mehed roniwad wälja. Willu ise katsuda õhtul enne seda kuidagi lossi pääseda ja ööseks sinna walwama jääda, et kogemata äpardust ei juhtuks. Peaks midagi karta olema, siis anda ta lossist märku. Minu poeg Priidu on esimese ree peal ...

K o m t u r. Küllalt! Millal olema Toomapäew?

K r õ õ t. Jessukene, Toomapäew on juba täna — nüüd on wististi keskõö möödas — ja Willu on juba lossis waritsemas, mille pärast mul ka raske oli armulise komturihärra juure pääseda. Warem aga ei saand kuidagi kokku kõrge härraga.

K o m t u r. Aa! Seepärast siis Willu weinilähkriga minu juure tulema. Õhtul enne Toomapäewa! Ja warsti juba algamagi Toomapäew.

K r õ õ t. Näed nüüd ise, komturihärra, et Priidu ei ole sugugi süüdi, waid et kõik pagana sepa süü, kes praegu aina ootab, et komturi ja rüütlite päid maha raiuda.

K o m t u r (kulmu kortsutades). Sinu poeg olema ise süüdi. Ta olema rahutu inimene, keda talupoegade hulka ei tohi jätta. Tänu pärast tahan ma temale sinu palwet mööda elu kinkida, aga ta jääb igaweseks ajaks wangi . . . Wait! Mitte sõna enam. Sina ise jääma ööseks siia wahi alla, et su wallalise keele läbi kahju ei sünniks. Olema su poeg tõesti esimese ree peal,

siis ma laskma ta elusalt kotist wälja tõmmata ja sa wõid teda wiimast korda elusalt näha. Pärast ei nägema tema enam päewawalgust ja niisama käima sinu käsi, kui sa iialgi weel lossi ligidale tulema. (Lööb tannuga lauale). Sulased! (Need tulewad.) Siduma see wanamoor ja hoidma tõrwaluumis!

Krõõt (kisades). Komturi-härra, weel üks sõna! (Ta tõugatakse tõrwaltuppa).

Komtur (silmates teenrit, kes ukse juure ilmub). Kas Willu ootama mind ikka weel lossis?

Teener. Jah, ta on sõjameestega sooias toas purjutamas. Igawa ootamise kergituseks laskis ta alt linnast omal kulul aamitäie kõige kangemat wiina tuua ja pidas juba õhtul lossi sõjameestega rõõmsat joomapidu.

Komtur. Saatma Willu siia! (Teener ära.) Hahaha! (Rüütlitele.) Kawalasti mõeldnd! Eks ole! (Rüütlid jaatawad.) Aeg on kasin. Nüüd peame ruttu otsustama, mis teha? Teie panite wanamoori jutustust hästi tähele, eks ole? (Rüütlid nokutawad jaatades pead.) Nii siis . . . (Ühele rüütlile.) teie lähete alla, äratate sõjamehed ja niipea, kui talupojad elawate wiljakottidega lossi õues, tormate peiduurgastest wälja ja pistate ja raiute kõik kotid läbi. Ainult esimese ree kotid jätate terweks ja sulased kandku nad siia! Wõite minna!

Rüütel. Kuulan, härra-komtur! (Ära.)

Komtur (teisele rüütlile). Meie aga asume laua taha, nagu ei teaks midagi, kui Willu tuleb, hiljem aga awaldan mina temale oma otsuse.

W i l l u. (tuleb rõõmsal näol ankur kaenlas). Tere, komturihärra. (Jääb ukse juure seisma.)

K o m t u r (lahkelt hüüdes). See olema ilus, sepp, et sa wanu sõpru ei unustama. Sel aastal sa olema ennast kauem oodata laskma, kui muidu. Wahest olema sa sellepärast torkund, et ma sinu wiimati pisut pahandama? Lepime ära. Ma paluma oma eksitust siin orduwendade ees andeks. Kas olema nüüd rahul?

W i l l u (astub edasi, ei leia kohast wastust).

K o m t u r (tõuseb ja tuleb parempoolt ümber laua ette). Sa kandma ikka weel wiha? Noh, siis kuulma, mis ma olema weel sinu lepituseks teind. Sa ikka weel kandma Wiljandi lossi pärisorja nime, aga sa olema ordut kui sõjamees nii kaua teenind ja temale nii palju häid sõjariistu sepitsend, et meil ammugi nõu olema sind wabaks meheks teha. Ma paluma kohe pärast sinu pahandamist landmeistrit sinu wabaks laskmise asjus, aga soja pärast on wastus wiibind, nii et alles hiljem siia joudis. Nüüd ma ainult sinult küsima: Kas tahtma ise waba mees olla?

W i l l u (tumedalt). Tahan küll.

K o m t u r. Siis panema ankur maha ja astu ligemale.

W i l l u (teeb nii).

K o m t u r. Heida põlwili!

W i l l u (wiiwitab, siis nõtkub mõrudal näol ühele põlwele).

K o m t u r (annab talle kerge kõrwalopsu). See olema wiimane kõrwalops, mis sa kui pärisori tõrkumata pidid kannatama. Kui waba mees ei

tohtima ja ennast kellestgi enam lüüa laskma. Tõuse üles ja wõta oma priiuskiri. (Wõtab laualt pitseriga ehitatud pergamendi ja annab Willu kätte.)

Willu (pistab wärisewal käel priiuskirja põue, ta suudab waewalt liigutust warjata).

Komtur (peale waikust tumedalt). Nüüd me olema tasa. Sina päästma mind ükskord surmast, mina sind päästma nüüd orjusest. Joome lepingu liiku. (Pakub sepale karika.)

Willu (loksutab ärewusest poole maha ja tühjendab tekse poole ühe lonksuga). Tänan teid, komturihärra, priiuse ja hea lonksu eest. Praegu leian waewalt sõnu oma tänu tunnistuseks, aga edaspidi, wõib olla peagi, tahan seda teoga tunnistada. Nüüd palun eriti auandmise märgiks selle ankrutäie wana marjawiina, millest paremat maa peal ei ole, wastu wõtta ja kohe katsuda.

Komtur. Jäta siia!

(Willu annab ankru teenrile, kes peekri täis walab.)

Üks rüütel (nuusutab). Imehea lõhn! (Pool naljatades pool tõsiselt.) Ega siin kihwti sees peaks olema?

Komtur (kindlalt). Ei ole. Ma tundma seppa. (Joob peekri wahetpidamata tühjaks. Laksutab keelt.) Ja, su kink olema nii kallis, et ma seda tasumata ei wõi jätta. Tule, seisa siin, ma kinkima sulle ühe asja, mis sinu kingi wääriline olema. Teie orduwennad olema tunnistajaks, et ma sepast kitsim ei ole. Astu siia, sepp! (Tähendab ühele kohale põrandale.) Pidama silmis seal see sein.

Willu (läheb tähendatud kohale ja wahib seina).

(Rüütlid paljastawad komturi märguandel mõõgad ja piirawad sepa ümber.)

Komtur (keerab mõõga otsaga põranda sees Willu selja taga üht kruwi).

Willu (hakkab pikka wajuma. Ta märkab seda ja ta tahab wäija karata, kuid üllatuseks piirawad teda kõikjalt mõõkade otsad, tehes talle wäljapääsu wõimatuks).

Komtur (müristab). Paigal! Mitte sammu, wõi me raiume su tükkideks. Kas hakkad nüüd aimama, mis ma sulle kinkida tahan?

(Wäljas kuulda kisa, pasuna märguannet, karjatusi.)

Willu (kinnnínõõritud kõriga). Ei sugugi.

Komtur (müristab). Ma kinkima sulle elu, mässaja. Sinu plaan olema awalikuks tulnud. Kuuled karjatusi? Praegu pistetakse surnuks need, kes sinu plaani järele saksu pidid häwitama — wilja koltides. Sinu palk olgu näljasurm igaweses pimeduses maa-aluse lossi keldrikongis! Seal all unustama sa tähtede sära, lillede lõhna ja lindude laulu, nagu su rahwas terwe ajaloo ära unustama.

Willu. Ja kuigi ma ei saa enam iialgi päewawalgust näha, sest liig hilja sain aru, et rahwa hüwe on püham kui isiklik hüwe. Mind matad küll pimedasse keldri — kuid wabadustungi, mille ma süütasin põlema sakalaste südameisse ei kustuta ükski kelder. (Wajub.)

Üks rüütel (keda komtur wälja saatis, tuleb). Härra komtur! Kõik, mis kästud, on tehtud!

Komtur. Juba walmis? Nii waikselt —

Rüütel. Walmis! Kas tulete waatama?

See ei kesta kaua, sest mõõgad ja odad teewad agarasti tööd.

Komtur. Kas esimene regi olema jäänd puutumata?

Rüütel. Jah. Sel reel oli üksainus kott elawa wiljaga. Seda ei pistnud sõjamehed läbi, ainult koti suu nööriti kõwasti kinni ja kott anti wahi alla.

Komtur. Hea! Siis laske ta kotist wälja ja tooge ühes Risti-Krõõdaga siia!

Rüütel. Kuule, komtur! (Ära. Teener saadab Krõõda sisse. Krõõt laskub komturi jalge ette.)

Komtur (lahkesti). Sinu poeg olema armu leidnud. Sa woima weel wiimast korda waadata, enne kui ta wangitorni heidetakse, kust pääsemist ei ole.

(Sulased saadawad maamehe sisse.)

Krõõt (kaapab komturi kintsa, ei leia tänusõnu). Pai, hea, komturi-härra! Ei tea, mis tänuks öelda. (Tahab laialilaotatud kätel Priidut kallistada.) Priidu! (Tardub äkki sõnatuna ehmund poosi, jäädes suuril silmil wõõrast maameest, siis komturi, siis jälle wõõrast maameest wahtima.)

Komtur (üllatatult talumehe otsa wahtima). Sina. — Mis see tähendama? Kus olema Risti-Priidu?

Maamees (langeb komturi ette põlwili). Halastust!

Komtur (kärgatab). Wõi nüüd halastust paluma? Kus ree peal Risti-Priidu olema?

Maamees. Siimu-Madise ree peal oli Riidu.

Komtur. Ja sina, kuidas sina sattuma esimese ree peale?

Maamees. Armu! Eks Riidu olnud küll esimese ree peal, aga minu weomees tahtis kõige julgem olla ja ajas teisest mööda.

Krööt (hääleta.) Siis on Priidu tapetud?

Komtur. Rumal wanamoor, sa weel küsima. Kõik mässajad olema karistatud peale esimese ree ja sealgi olema ainult see lurjus!

Krööt (karjatab äkki). Su isa ja su ema on sind tapnud, Priidu! (Tahab end püsti ajada, kuid langeb pikka kokku ja sureb.)

Komtur. Surm olema see Priidu ja su ema igawesest wangipõlwest lahti moistnud.

Eesriie.

Lõpp.

Rekwisiidid.

Esimene waatus.

1. sell: haamer, tangid.
2. sell: mõõk.
Munk: mungakuub, kerjuseriided, sõjameheriided, seljakott, walehabe.

Teine waatus.

Willu: õlleankur.
Priidu: kann.
Mai: mesi, leib.
Kröõt: luud, sukawardad.

Kolmas waatus.

Mai: toos helmetega.
Willu: mõõk.

Neljas waatus.

Kröõt: põll.

Wiies waatus.

Komtur: pergament kiri pitsatiga, karik.
Sulased: wiljakotid.

Ettekandmiseks

Wabariigi aastapäewal

ja teistel isamaalistel tähtpäewadel soowitame näitelawadele ja kaitseliidu organisatsioonidele

Püha Miikaeli selja taga

Hugo Raudsepa näidend kolmes waatuses. Näidend käsitab noorte elu ja mängib õpetajate-seminaris „kuldsel" tsaariajal. Tegel.: 6 meest 3 tütarl. ja 7 koolipoissi. Näitel.: 1. waat.: lihtne tuba, 2. waat.: elutuba, 3. waat.: kooli laatsaret.

Lembitu tütar

Taaralase näidend-rewüü 3. waat. proloogiga, milles kajastub 700 aastat eestlaste elust. Näitelawa: mets, tagaplaanil tulekuma, loss ja lossiwaremed. Tegel.: 10 m. 4 n., murueidetütred ja rahwas.

Millest kaebasid kajurid

B. Kangermanni traagiline episood wabadussõjast 2. pildis. Näitelawa mõlemis pildis sama talukamber. Tegel. 4 m. 1 n. ja mõned kõrwalised tegelased.

Minister kodukülas

H. Turpi näidend 3. waatuses. Näidend käsitab maareforme oma mitmekesiste tagajärgedega ja riigitegelaste ülikiiret karjääri. Näitelawa: peretuba, peremehe tuba. Tegel.: 15 m. 3 n.

Kaluri tütar

K. Kaasiku operett 3. waatuses proloogiga, Peipsi kalurite elust 1905. aastal, mil walitses meil Wene bürokratism. Näitelawa: mets, tuba. Tegel.: 9 m. 2 n. ja rahwas.

Salmisto

Mihkel Aitsami rahwatükk 4. waatuses 1905. a. rewolutsiooni päewilt. Näitelawa: taluõu, wallamaja, mõisakelder, mets. Tegel.: 23 m. 2 n.

Koidikul

A. Tammani skits, 5. pildis Eesti wabaduswõitluse päewilt. Näitelawa: tuba õu. Tegel.: 5. m. 2 n. ja talumehed.

Tasuja

A. Trilljärwe kurbmäng 6. pildis, eestlaste esimesest wabaduskatsest. Ed. Bornhöhe samanimelise jutustuse ainetel. Näitelawa: mets, õu, lossisaal, mereranb. Tegel.: 18 m. 2 n.
